

พรรคการเมืองคุณภาพ

โดย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง

ชื่อนักสืบ : ชุดความรู้ “พรรคการเมืองคุณภาพ”
ครั้งที่พิมพ์ : ครั้งที่ 1
จำนวนพิมพ์ : 17,540 เล่ม

ที่ปรึกษา

: นายแสวง บุญมี	เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง
: ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	ผู้ทรงคุณวุฒิ
: นายปฐวิชัย วัฒนสุข	ผู้ทรงคุณวุฒิ
: นายเกรียงไกร พานดอกไม้	รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบและเขียนหลักสูตร :

นายอาทิตย์ศักดิ์ จอมสืบวิสิฐ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายสมพล พรพล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายชวิต ชัชวานิชย์	ผู้เชี่ยวชาญประจำกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง
นายพัฒนพงษ์ กัลลประวิทย์	ผู้เชี่ยวชาญประจำกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง
นายอภิวัฒน์ เรืองทรัพย์	ผู้อำนวยการสำนักกิจการพรรคการเมือง
นางสาวรชดา เดชภิรมณ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง
นางสาวณัฐธรมณ รัตนนิตย	รองผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง
นางกนกพร รัตนคำนวน	ผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและโครงการ
นางสาวรัชณี สุรัส	ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบการใช้จ่ายเงินและสนับสนุนพรรคการเมือง
นายปัญญา สุขฤ	ผู้อำนวยการฝ่ายติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของพรรคการเมือง
นายธนชัย สามล	พนักงานการเลือกตั้งปฏิบัติการ

ฝ่ายเลขานุการและประสานงาน :

นางสาวอัครวิณี เปื้องคำ	นิติกรปฏิบัติการ
นางสาวณัฐธัญญา แก่นคำ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
นายนาถกร แสนสบาย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

จัดทำโดย :

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง
ศูนย์ราชกรเจลิ้มพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2141 8896

คำนำ

พรรคการเมือง เป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นกลไกสำคัญที่จะเชื่อมโยงประชาชนกับระบบการปกครองของรัฐ โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการกำหนดนโยบายและบริหารประเทศ พรรคการเมืองที่มีคุณภาพและเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งต้องมีรากฐานจากสมาชิกพรรคการเมืองที่มีคุณภาพและมีอุดมการณ์ที่ชัดเจน มีโครงสร้างภายในที่เป็นประชาธิปไตยและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดความรู้ “พรรคการเมืองคุณภาพ” ได้สรุปสาระสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หลักประชาธิปไตย การเป็นพลเมืองคุณภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง และความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง และการสร้างพรรคการเมืองให้มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มุ่งหวังให้ชุดความรู้ “พรรคการเมืองคุณภาพ” เล่มนี้ เป็นประโยชน์กับพรรคการเมืองสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้แก่กรรมการบริหารพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมือง ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด สมาชิกพรรคการเมือง และประชาชนทั่วไป และประกอบการดำเนินกิจกรรมตามมาตรา 23 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และการดำเนินกิจกรรมที่ใช้เงินอุดหนุนที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง รวมไปถึงประชาชนทั่วไปได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถเผยแพร่ต่อยอดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องนำไปสู่สร้างพลเมืองคุณภาพ และพรรคการเมืองคุณภาพต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	4
หลักประชาธิปไตย	8
การเป็นพลเมืองคุณภาพ	13
จิตสำนึกการเป็นพลเมืองคุณภาพ	15
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง	18
บทบาทและความสำคัญของพรรคการเมือง	29
บทบาทและความสำคัญของสมาชิกพรรคการเมือง	37
การสร้างพรรคการเมืองคุณภาพ	43

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ และใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แบ่งได้ ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศในแต่ละระบอบการปกครองนั้น ผู้ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐจะแตกต่างกันออกไป โดยในระบอบประชาธิปไตยอำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยถือเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนประกอบด้วย

ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ การใช้อำนาจโดยรัฐสภาในการออกกฎหมาย พิจารณาเงินงบประมาณและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

ฝ่ายบริหาร คือ การใช้อำนาจโดยรัฐบาลในการนำกฎหมายมาบังคับใช้ และออกกฎหมายบางส่วน ตลอดจนป้องกันประเทศ ดูแลกิจการระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และการจัดบริการสาธารณะ

ฝ่ายตุลาการ คือ การใช้อำนาจโดยศาลในการตีความตามตัวบทกฎหมาย และรัฐธรรมนูญ รวมทั้งตัดสินพิพาทภาคีความต่างๆ

๒. ประชาชน คือ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถใช้อำนาจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางตรง ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการได้รับบริการและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ มีเสรีภาพในการแสดงออกและเรียกร้องสิทธิที่ตนและชุมชนพึงมีพึงได้ในเรื่องต่างๆ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วม

ในกระบวนการนิติบัญญัติและกระบวนการตัดสินใจนโยบายได้ด้วยตนเอง ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การมีส่วนร่วม กระบวนการนโยบายสาธารณะและการจัดทำงบประมาณ การออกเสียง ประชามติ เป็นต้น

ทางอ้อม ประชาชนสามารถใช้อำนาจในการเลือกตั้ง ผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๓. พระมหากษัตริย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติรับรองพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ ซึ่งแบ่งออก ได้ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง คือ พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็น ประมุขของรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นมีพระราชสถานะ ได้แก่ ทรงเป็น ประมุขของรัฐ เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ซึ่งหลักการนี้ เป็นหลักการสากลในเรื่องของการคุ้มครองประมุขของรัฐ โดยประเทศ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐต่างใช้หลักการนี้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ยังทรงดำรงสถานะเป็นพุทธมามกะและอัคราสนูปถัมภก ทรงเป็นจอมทัพไทย

ส่วนที่สอง คือ พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ ในสังคมไทย พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศ มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และบทบาทที่พระมหากษัตริย์ ทรงมีต่อประชาชนชาวไทย ได้แก่ ทรงเป็น แบบอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุด ของความเป็นไทย ทรงเป็นต้นคิดและเป็น แบบอย่างของการดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และยังทรงดำรง

พระราชสถานะเหนือการเมือง อันทำให้พระองค์ทรงดำเนินพระราชสถานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไว้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑. พระราชอำนาจในการก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญ

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา หรือผ่านการออกเสียงประชามติแล้ว จะต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

๒. พระราชอำนาจที่เกี่ยวกับองค์กรทางการเมือง อาทิ

(๑) นอกจากพระมหากษัตริย์จะมีพระราชอำนาจในการเห็นชอบร่างกฎหมายแล้ว ในขณะเดียวกันยังมีอำนาจในการคัดค้านร่างกฎหมายได้ แต่ทั้งนี้ รัฐสภาสามารถลงมติยืนยันได้

(๒) พระราชอำนาจเกี่ยวกับการบริหาร

- การประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก
- การประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบ
- การทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์กรระหว่างประเทศ
- การพระราชทานอภัยโทษ

(๓) พระราชอำนาจเกี่ยวกับการตุลาการ การพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาลในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

(๔) พระราชอำนาจเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ได้แก่

- ประธานและรองประธานรัฐสภาตามมติของสภาผู้แทนราษฎร

- นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

- ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตำแหน่ง ปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า และทรงให้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวด้วย

- ผู้พิพากษาและตุลาการ และให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง

- ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามคำแนะนำของวุฒิสภา

๓. พระราชอำนาจเฉพาะของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การสถาปนาและถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นองคมนตรี หรือการให้พ้นจากตำแหน่งขององคมนตรี การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ และการจัดระเบียบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในพระองค์

หลักประชาธิปไตย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครอง โดยประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจสูงสุดของรัฐ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นการปกครอง โดยอาศัยเสียงข้างมากที่เคารพและให้ความคุ้มครอง แก่เสียงข้างน้อย ถือกฎหมายเป็นใหญ่ โดยที่ผ่านมาการให้ความหมาย ของคำว่าประชาธิปไตยของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน แม้จะแตกต่างกัน แต่เราสามารถสรุปหลักการสำคัญของประชาธิปไตย ได้ดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

อำนาจอธิปไตย ถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีประชาชนเป็นเจ้าของอธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

๒. หลักสิทธิและเสรีภาพ

“สิทธิ” หมายถึง ประโยชน์ที่เราพึงได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยมีกฎหมายรับรองคุ้มครอง โดยรัฐมีหน้าที่ต้องจัดหาหรือคุ้มครองให้ เช่น สิทธิเด็ก สิทธิของผู้บริโภค สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐ

“เสรีภาพ” หมายถึง ความเป็นอิสระที่จะทำหรือไม่ทำอะไรก็ได้ แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี เช่น เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นการพูด เขียน พิมพ์

โฆษณา หรือการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น เสรีภาพ ในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

๓. หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค หมายถึง ความเสมอภาคในโอกาส ที่ได้รับเหมือนกัน รวมถึงการให้โอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสได้รับสิทธิ เท่าเทียม กับผู้อื่นซึ่งไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นความเสมอภาค ทางการเมืองที่ทุกคนมีสิทธิในทางการเมืองเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค ทางสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคม หรือเศรษฐกิจ หรือมีเชื้อชาติที่แตกต่างกัน ความเสมอภาคทางกฎหมาย ที่ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเช่นเดียวกัน เป็นต้น

๔. หลักภราดรภาพ

หลักภราดรภาพ หมายถึง ความเป็นพี่เป็นน้อง รักใคร่ สามัคคี ประองดองกัน แสดงออกผ่านความช่วยเหลือ ความเข้าใจ และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในทุกสถานการณ์ การที่สังคมมีหลักภราดรภาพ จะทำให้ลดความขัดแย้ง มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาประเทศได้

๕. หลักเหตุผล

หลักเหตุผล หมายถึง การรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ในระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าจะใช้หลักการของเสียงข้างมาก ซึ่งจะเป็น การสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่สิ่งที่จะละเลยไม่ได้ คือ การต้องเคารพ รับฟังและคุ้มครองเสียงข้างน้อย ไม่ใช่เสียงข้างมากลากไป เพราะเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่และมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น

เช่นเดียวกัน และบางครั้งเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่ในการควบคุม กำกับ หรือตรวจสอบการตัดสินใจ หรือการใช้อำนาจของเสียงข้างมาก เพื่อเป็น หลักประกันในการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน ตัวอย่างที่เห็นได้ ชัดเจนคือการทำหน้าที่ของฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสุดท้ายแล้ว หากเสียงข้างมากลงมติขัดต่อประโยชน์ของประชาชนหรือประเทศชาติ ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมีสิทธิที่จะปฏิเสธการตัดสินใจ ของเสียงข้างมากนั้นได้

๖. หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม หมายถึง การปกครองโดยกฎหมายที่ เป็นธรรม ทุกคนไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องอยู่ภายใต้ กฎหมายเดียวกัน ไม่เลือกปฏิบัติหรือการเอื้อประโยชน์พิเศษ ซึ่งหลัก นิติธรรมเป็นพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทุกคน สามารถเรียกร้องความเป็นธรรม และต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม โดยอาจถือว่ากฎหมายมาจากประชาชน เป็นนโยบายหรือความต้องการของ ประชาชน ก็ได้ เพราะกฎหมายถูกกำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน หลักนิติธรรมจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรม ทำให้ ทุกคนในสังคมมีความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม รวมไปถึง การบริหารประเทศ

หลักประชาธิปไตยทั้ง ๖ หลัก เป็นหลักการสำคัญที่ช่วย
 ค้ำยันประชาธิปไตยไม่ให้ล่มสลายได้ โดยหลักที่สำคัญที่สุด คือ **หลักอำนาจ
 อธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย** เพราะหากหลักการข้อนี้ไม่เกิดขึ้นแล้ว
 หลักประชาธิปไตยข้ออื่น ๆ ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย ทั้งนี้ การที่จะบอกว่า
 อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน อย่างแท้จริง **ดูได้จากเราได้**
รัฐบาล ที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นที่ยอมรับของประชาชน เมื่อ
 ได้ตัวแทนของประชาชนมาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศแล้ว ก็ย่อม
 ต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ให้สิทธิเสรีภาพ สร้าง
 ความเสมอภาค สร้างความสมานฉันท์เป็นพี่เป็นน้อง มีการรับฟัง
 เหตุผล ข้อเสนอของประชาชน และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม
 จึงจะเกิดขึ้นได้จริง

การเป็นพลเมืองคุณภาพ

ความหมายและความแตกต่างระหว่างประชาชนและพลเมืองคุณภาพ

ประชาชน หมายถึง คนทั่วไป

พลเมือง (พละ + เมือง) หมายถึง ประชาชน คนที่เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เสียสละประโยชน์ส่วนตนอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ดังที่เรียกกันว่าเป็นผู้มี “จิตอาสา” หรือบางครั้งก็เรียกว่า “มีจิตสำนึกสาธารณะ” หรือมี “จิตสำนึกของพลเมือง” นั่นเอง

หากพลเมืองคนใดสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ และเป็นแบบอย่างของการทำความดี มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และหากสามารถดำรงรักษาพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองไว้ได้ตลอดเวลาทั้งในชีวิตส่วนตัว ในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ย่อมได้รับการยอมรับว่าพลเมืองผู้นั้น เป็น “พลเมืองคุณภาพ”

“พลเมืองคุณภาพมีคุณลักษณะสำคัญอย่างไร?”

คุณลักษณะสำคัญของพลเมือง

๑. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การยอมรับนับถือและเคารพในความเป็นคนของตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งปฏิบัติต่อกันในฐานะคนเหมือนกัน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่ด้อยค่าหรือบูลลี่ (Bully) กัน การรับเงินซื้อเสียงเท่ากับการด้อยค่าตัวเอง หรือการใช้คำคำ่ว่ารุนแรง โจมตีใส่ร้ายผู้อื่น ไม่กระทำความรุนแรงทารุณทุบตีกัน รวมทั้งการคุกคามทางเพศก็เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นด้วย

๒. เคารพสิทธิ เสรีภาพ กฎกติกาของสังคม และกฎหมาย

ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ กฎกติกาของสังคม โดยเคารพ และปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ของผู้อื่น ของชุมชนและสังคม ส่วนรวม โดยไม่ยอมให้ผู้ใดล่วงละเมิด ขณะเดียวกันตนก็ต้องไม่ละเมิด สิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่นด้วย นอกจากนั้นผู้ที่เป็นพลเมืองยังเคารพและ ปฏิบัติตามกฎหมาย แม้ว่ากฎหมายหรือกฎกติกาบางอย่างอาจยังบกพร่อง ทำให้เราเดือดร้อนหรือเสียประโยชน์ แต่ตราใดที่กฎหมายนั้นยังมีผลบังคับ ใช้เรายังคงต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นสังคมอาจปั่นป่วนวุ่นวายถ้าผู้คนเลือก ปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะเรื่องที่ตนเองพึงพอใจหรือได้ประโยชน์ และ ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ตนไม่พึงพอใจ

๓. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและ ประเทศชาติ ได้แก่ การทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม มิให้บกพร่อง รวมทั้งการมีจิตสำนึกสาธารณะช่วยเหลือทำประโยชน์ เพื่อสังคมส่วนรวม เช่น การไม่ฝ่าฝืนกฎหมายแม้เพียงเรื่องเล็กน้อย การช่วยเหลือผู้สูงอายุข้ามถนน การรักษาสิงแวดล้อม การบริจาคยาที่ยัง ไม่หมดอายุหรืออุปกรณ์การแพทย์ให้โรงพยาบาล เพื่อช่วยเหลือคนไข้ หรือการจ่ายเงินภาษีให้รัฐก็จะทำให้รัฐมีงบประมาณใช้ในการพัฒนา ประเทศ และแก้ปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ให้กับประชาชน หรือเมื่อพบ เห็นการทุจริตประพฤติดมิชอบการกระทำผิดกฎหมายแล้วแจ้งเจ้าหน้าที่ ดำเนินการ ก็ถือว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติด้วยเช่นกัน

การเป็นพลเมืองนั้นอาจไม่ยาก แต่การที่จะเป็นพลเมือง คุณภาพหรือการรักษาคุณภาพของการเป็นพลเมืองไว้ให้ติดตัวตลอดไป จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยยึดถือคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองทั้ง ๓ ประการไว้เป็นแนวทาง ปฏิบัติ

จิตสำนึกการเป็นพลเมืองคุณภาพ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า พลเมืองจะมีพื้นฐานการเป็นผู้มี **จิตสำนึก** สาธารณะ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ขณะเดียวกันมีคำอีกคำหนึ่งที่ใช้ควบคู่กันดูเหมือนเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน คือ คำว่า **จิตอาสา** ทั้งที่ความจริงแล้วสองคำนี้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน

จิตอาสา หมายถึง การสมัครใจเสียสละในการช่วยเหลือผู้อื่น เช่น เด็กคนหนึ่งเห็นคนอื่นทิ้งขยะ ลงที่พื้นก็เดินไปเก็บเศษขยะนั้นมาทิ้งในถังขยะ มีคนทิ้งขยะไม่เป็นที่อีก เขาก็เก็บแทนอีกทุกครั้งไป โดยคนที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่นั้นไม่ได้สำนึกเลยว่าสิ่งที่ตนทำไม่ถูกต้อง

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง สำนึกของพลเมืองในการดูแลคุ้มครองประโยชน์และความเป็นธรรมของสังคมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การศึกษาค้นหาความจริงและเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ การติดตามตรวจสอบ การคัดค้านและเสนอแนะ เป็นต้น

จิตสำนึกพลเมือง (Civic Mindedness)

จิตสำนึกพลเมือง หมายถึง ความรู้สึกและการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคม เกี่ยวข้องกับการเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เช่น การเลือกตั้งอย่างสุจริต การปฏิบัติตามกฎหมาย การมีจิตสำนึกสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น และการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ฯลฯ

ทั้งนี้ เรื่องของจิตสำนึกพลเมืองอาจเป็นเพียงความรู้สึก แต่หากเยาวชนและประชาชนได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ฝึกฝนสั่งสม และแสดงออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น ทำเป็นประจำสม่ำเสมอในทุกโอกาสจนเป็นวิถีชีวิตประจำวัน บุคคลนั้นก็จะเป็พลเมืองที่มีคุณภาพ จิตสำนึกพลเมืองจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างประชาชนให้เป็นพลเมืองและพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองคุณภาพ

การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองคุณภาพสามารถทำได้ผ่านหลายวิธีการ ดังนี้

๑) การศึกษาและการฝึกฝน : การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การสอนให้รู้จักความสำคัญของกฎหมาย รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม

๒) การส่งเสริมคุณค่าทางสังคม เช่น การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ หรือการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การบริจาคเลือด การร่วมกิจกรรมจิตอาสา

๓) การปลูกฝังการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน การให้เห็นภาพรวมว่าการกระทำของแต่ละคนสามารถส่งผลต่อสังคมในทางบวกหรือลบได้ เช่น การขับขีที่ปลอดภัย การรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

๔) การเสริมสร้างทักษะในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการสนับสนุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการเมืองและการปกครอง

๕) การสร้างความร่วมมือในชุมชน การกระตุ้นให้ชุมชนมีการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน เช่น การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน การร่วมมือในการแก้ไขปัญหาชุมชน

๖) การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอนให้พลเมืองรู้จักการคิดอย่างมีเหตุผลและการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ก่อนที่จะตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจที่ดีและมีผลกระทบต่อสังคมในทางบวก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง

ทำไมเราต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง?

การเมืองเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน ตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น เราทุกคนอยากให้การเมืองดี เพราะหากการเมืองดีจะทำให้ชีวิตเราดีขึ้น แต่ถ้าการเมืองแย่ ชีวิตเราคงจะแย่แน่ ๆ เราทุกคนจึงปรารถนาการเมืองที่ดี แต่การเมืองจะดีได้อย่างไร หากเรานิ่งเฉยเฉื่อยชา เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ถือว่าธุระไม่ใช่ ปล่อยให้บ้านเมืองมีปัญหาตั้งหนักรอคอยให้ผู้ที่มีอำนาจหรือหน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบแก้ไขตามลำพัง โดยเราไม่เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการด้วยแต่อย่างใด ดังนั้น ประชาชนพลเมืองทุกคนจึงต้องสนใจกระตือรือร้นสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและทำการเมืองให้ดีขึ้นด้วยตนเอง

อาจมีคำถามว่า การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นอาศัยอำนาจอะไรมีสิ่งใดมารองรับ ? คำตอบคือ รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศมีบทบัญญัติอำนาจของประชาชนไว้ในมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ว่า

“อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม” สะท้อนให้เห็นว่าในการปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่ประชาชน เพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หรือเจ้าของอำนาจการปกครองสูงสุด นั่นเอง

รัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑) บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันหญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องต่างๆ เช่น ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกาย สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ศาสนา การศึกษา ความคิดเห็นทางการเมือง และเหตุอื่นใด

๒) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมคุมขังต้องมีหมายศาลยกเว้น การกระทำผิดซึ่งหน้า

๓) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือประกอบพิธีกรรม แต่ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

๔) บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว บุคคลอื่นจะละเมิดให้บังเกิดความเสียหายมิได้

๕) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลอื่นห้ามเข้าโดยปราศจากการยินยอม การตรวจค้นจะกระทำมิได้เว้นแต่มีหมายศาล

๖) บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ฯลฯ

๗) บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด

๘) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่

๙) การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร

๑๐) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค

๑๑) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิรับทราบและเข้าถึง ข่าวสารสาธารณะของรัฐ/เสนอเรื่องราว ร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ

๑๒) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ ชุมชน หรือหมู่คณะ

๑๓) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

- อนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรม ท้องถิ่น บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

- เข้าชื่อกันเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐในการ ดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน หรือดเว้นการ ดำเนินการใดที่จะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชน หรือชุมชน

๑๔) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและ ปราศจากอาวุธ เว้นแต่ เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชนตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑๕) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง โดยเปิดเผยและตรวจสอบได้

๑๖) สิทธิผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครอง รวมถึง การจัดตั้งเป็นองค์กรของผู้บริโภค

๑๗) บุคคลยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุข จากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๑๘) สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการ คลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครอง และช่วยเหลือจากรัฐ

๑๙) บุคคลที่มีอายุเกิน ๖๐ ปีและไม่มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

๒๐) สิทธิที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพ เป็นเวลา ๑๒ ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

เมื่อได้รับสิทธิ และเสรีภาพแล้ว ประชาชนย่อมต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนั้น มาตรา ๕๐ จึงกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ ดังนี้

๑) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๓) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๔) เข้ารับการอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

๕) รับราชการทหาร

๖) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ไม่กระทำการให้เกิดความแตกแยกในสังคม

๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและลงประชามติโดยอิสระ

๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๙) เสียภาษีตามที่กฎหมายกำหนด

๑๐) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตประพฤติดมิชอบ

ทุกรูปแบบ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าไปมีสิทธิมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง และการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง คือ การที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่า “การเมืองภาคพลเมือง” หรือ “การเมืองภาคประชาชน” ส่วน**การมีส่วนร่วมทางอ้อม**หรือที่เรียกว่า “การเมืองระบบตัวแทน”หรือ “การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง” นั้น ดำเนินการผ่านทางตัวแทน ที่เลือกเข้าไปให้ทำหน้าที่แทน ซึ่งมีทั้งตัวแทนระดับชาติ และตัวแทนระดับท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงนั้นประชาชน อาจยังไม่รู้จักคุ้นเคยมากนักและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองกันน้อย ทั้ง ๆ ที่ประชาชนและชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบ ทั้งสามารถร่วมได้ด้วยตนเองและที่ต้องดำเนินการร่วมกับผู้อื่น ได้แก่

๑.๑ การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิในกระบวนการยุติธรรม การแสดงความคิดเห็นทั้งการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายวิธีอื่น เสรีภาพในการรวมกลุ่ม การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจัดตั้งพรรคการเมือง การกำหนดนโยบายพรรคและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

๑.๒ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น

- เข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม การดำเนินการ

- ร่วมแสดงความคิดเห็น ในกรณีที่รัฐจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใด

- การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

- การเข้าร่วมชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายสาธารณะเรื่องต่างๆ เช่น นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพลังงาน นโยบายเรื่องที่ดินทำกิน หรือเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น

๑.๓ การมีส่วนร่วมในการสร้างกติกา และกฎหมายระดับต่างๆ

ประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีสิทธิมีส่วนร่วมในการสร้างกติกาและกฎหมายระดับต่างๆ ได้ เช่น

- ประชาชนสามารถเข้าร่วมเสนอความเห็นในการตรากฎหมายฉบับต่างๆ ได้

- ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา

กฎหมายในหมวด ๓ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด ๕ เกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐได้

- ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนตามที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

- ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้

การที่ประชาชนมีสิทธิมีส่วนร่วมร่างกฎหมายนี้ ในด้านหนึ่งเป็นการสะท้อนภาพให้เห็นอำนาจของประชาชนที่สามารถเข้าไปทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ หรือการออกกฎหมายที่สามารถตอบสนองความต้องการ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ตนประสบอยู่ได้โดยตรง อีกด้านหนึ่งนั้นเป็นการกระตุ้นเตือนตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งให้สนใจในปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้มากขึ้น โดยต้องทำหน้าที่ให้สมดังที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ มิใช่เพิกเฉยจนประชาชนทนรอคอยไม่ไหว ต้องเสนอร่างกฎหมาย หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเสียเอง

๑.๔ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในการตรวจสอบควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ เช่น

- การตรวจสอบการเลือกตั้ง และร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีพบว่ามีการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม หรือพรรคการเมืองมีการดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ

- การตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันหรือการใช้
จ่ายเงินของแผ่นดิน และร้องต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตและคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

- การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน
และร้องต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- การตรวจสอบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงาน
ของรัฐมีการใช้อำนาจหน้าที่ไม่ถูกต้อง ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาชน
ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม และร้องต่อผู้ตรวจการ
แผ่นดิน

- การตรวจสอบว่ามีการใช้อำนาจทางการ
ปกครอง (คำสั่งทางปกครอง สัญญาทางการปกครอง) ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไป
ตามกฎหมาย และร้องต่อศาลปกครอง

- ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น สมาชิกท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น โดยในการดำเนินงานต่างๆ นั้น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องเปิดเผย
ข้อมูลค่าใช้จ่ายและเหตุผลก่อนดำเนินงาน และรายงานผลให้ประชาชน
ทราบ ตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม

นอกจากนั้น หากเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ประชาชนผู้มีสิทธิ
เลือกตั้งในท้องถิ่นนั้นๆ สามารถเข้าชื่อขอให้มีการลงคะแนนเสียง
เพื่อถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ด้วย

- เข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้
ดำเนินการหรือให้งดเว้นการดำเนินการอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน
หรือชุมชน

- ประชาชนและชุมชน มีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

- ประชาชนและชุมชน มีสิทธิที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการตามหน้าที่เพื่อให้ประชาชนและชุมชนได้รับประโยชน์

๑.๕ มีส่วนร่วมในการออกเสียงประชามติ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาฯ หลายฉบับ รวมทั้งฉบับปัจจุบันจะมีบทบัญญัติรองรับให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยตรง แต่โอกาสการรับรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย ส่วนใหญ่มักเข้าใจและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางอ้อมผ่านกระบวนการเลือกตั้งมากกว่า

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม (ผ่านตัวแทน) หรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง หมายถึง กิจกรรมและกระบวนการได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน ที่ประชาชนเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ไปทำหน้าที่แทนตน การเลือกตั้งจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นผ่านทางผู้แทนของตนในการปกครองและบริหารประเทศ

ยังมีคนจำนวนมากที่เข้าใจผิดว่า เพียงการที่ตน
ได้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ก็ถือว่าได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
และแค่นี้ก็น่าจะเพียงพอแล้วสำหรับประชาชน

แต่ความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ !

เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ
เลือกตั้ง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลัง
การเลือกตั้ง เช่น

ช่วงก่อนการเลือกตั้ง โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์
การเลือกตั้ง ศึกษาและให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครและพรรค
การเมือง การศึกษาและสังเกตการณ์การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
และพรรคการเมือง การสอดส่องดูแลเฝ้าระวังการทุจริตทำผิดกฎหมาย
เลือกตั้ง กระตุ้นเชิญชวนให้ผู้มีสิทธิไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ

ช่วงระหว่างการเลือกตั้ง ประชาชนยังสามารถ
มีส่วนร่วมโดยการสังเกตการทำหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
กรรมการนับคะแนนให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ปฏิบัติหน้าที่
ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ทั้งในระหว่างการลงคะแนนและการนับ
คะแนน สังเกตการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สังเกตพฤติกรรมของ
ผู้สนับสนุน (หัวคะแนน) ผู้สมัครและพรรคการเมือง (หัวคะแนน) ทั้งนี้ ในการ
สังเกตการณ์ดังกล่าว ต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง
เช่น ก้าว่ายหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ช่วงหลังการเลือกตั้ง เมื่อเลือกได้ตัวแทนแล้วประชาชนต้องติดตามตรวจสอบการทำงานของตัวแทนว่าได้ทำหน้าที่อย่างเหมาะสมกับความเป็นตัวแทนของประชาชนหรือไม่ เช่น การเข้าประชุมประจำสภาเสมอ การอภิปรายและการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร การทำหน้าที่กรรมการการรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเพื่อเสนอฝ่ายบริหารแก้ไข การทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายค้านในสภาโดยการศึกษาหาข้อมูลจากสื่อมวลชน สื่อออนไลน์ แหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น การสนทนาพูดคุยกับเพื่อนบ้าน การถ่ายทอดเสียงการประชุมสภา นอกจากนี้ ประชาชนสามารถสนับสนุนเสนอแนะการทำงานของตัวแทน รวมทั้งหากพบว่าตัวแทนทำงาน ขาดประสิทธิภาพ ทุจริตคอร์รัปชัน หรือไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ก็สามารถคัดค้านต่อต้านตามสิทธิ เสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่างๆ ได้ รวมถึงยื่นเรื่องต่อประธานสภาเพื่อร้องเรียนกล่าวหาได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อมมิได้มีความหมายเฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือมีส่วนร่วมผ่านทางตัวแทนเท่านั้น แต่ประชาชนยังสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งในลักษณะต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง ดังนั้น พลเมืองคุณภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือการตรวจสอบการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อจะได้ตัวแทนที่ดีและมีคุณภาพดังกล่าว

บทบาทและความสำคัญของพรรคการเมือง

ความหมายและองค์ประกอบของพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดความหมายของพรรคการเมืองว่าหมายถึง "คณะบุคคลที่รวมตัวจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้" โดยกำหนดให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็น "นายทะเบียนพรรคการเมือง" ซึ่งทำหน้าที่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองและมีอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ ภายใต้การกำกับและควบคุมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พรรคการเมือง ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการเมือง โดยเฉพาะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พรรคการเมืองเป็นตัวกลางเชื่อมโยงประชาชน รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์และนักการเมือง ให้แสดงปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการทางการเมือง หากพิจารณาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การทำหน้าที่ของกลไกการเป็นตัวกลางของพรรคการเมือง พรรคการเมืองจึงต้องเป็นองค์กรที่เป็นศูนย์รวมความคิดเห็นและอุดมการณ์ของสมาชิกพรรค และความต้องการของประชาชนที่ครอบคลุม เชื่อมโยงมิติต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งพรรคการเมืองต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการเป็นตัวแทนที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และเป็นกลไกประสานประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นหลักประกันเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน หากพิจารณาตามข้อความข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของพรรคการเมืองได้ดังนี้

๑) พรรคการเมือง เกิดจากกลุ่มหรือคณะบุคคลที่รวมกัน จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งเป็นการรวมกัน โดยสมัครใจและมีการจัดระบบระเบียบ รวมทั้งการจัดการอย่างชัดเจน

๒) พรรคการเมือง ต้องมีอุดมการณ์หรือหลักการที่เกิดจากทัศนะที่สอดคล้องต้องกัน และให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ ซึ่งอุดมการณ์จะเป็นแกนยึดเหนี่ยวสมาชิกพรรคการเมือง

๓) พรรคการเมือง ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดและผลักดันนโยบายสาธารณะ โดยทำความเข้าใจความต้องการของประชาชน และเล็งเห็นถึงประเด็นสาธารณะที่เป็นปัญหาของประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งพรรคการเมืองต้องเสนอวิธีการขจัดปัญหาที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้ตัดสินใจสนับสนุน

๔) พรรคการเมือง ต้องสรรหาผู้แทนเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากพรรคการเมือง ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นตัวแทนของประชาชน ประกอบกับอุดมการณ์และนโยบายที่ต้องการขับเคลื่อนให้บรรลุจุดหมาย จึงต้องส่งสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้ง โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือก

๕) พรรคการเมือง ต้องมีความปรารถนามุ่งหวังที่จะเป็นรัฐบาล กล่าวได้ว่าพรรคการเมืองทุกพรรคย่อมต้องการคะแนนเสียงสนับสนุนจากประชาชนให้ได้มากเพียงพอที่จะได้จัดตั้งรัฐบาล หรือเป็นส่วนหนึ่งในการจัดตั้งรัฐบาล เพื่อมีอำนาจในการผลักดันนโยบายและบริหารประเทศตามอุดมการณ์ของพรรคการเมือง

ความสำคัญของพรรคการเมือง

๑. ตอบสนองผลประโยชน์ พรรคการเมืองทำหน้าที่ตอบสนองผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของประชาชน ในฐานะเป็นเครื่องมือในการสะท้อนความต้องการหรือข้อเรียกร้องต่างๆ ของประชาชนต่อรัฐบาล

๒. รวบรวมความต้องการของประชาชน พรรคการเมืองทำหน้าที่รวบรวมความต้องการของประชาชน จากการที่พรรคการเมืองอยู่ในฐานะตัวแทนของประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีความสำคัญในแง่ของการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการในเรื่องต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

๓. สื่อความต้องการของประชาชน พรรคการเมืองทำหน้าที่สื่อความต้องการของประชาชน ไปให้รัฐบาลเพื่อกำหนดเป็นนโยบายการเลือกสรรความต้องการที่หลากหลายของประชาชน แปรเปลี่ยนเป็นนโยบายหลัก เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ส่วนพรรคการเมืองที่มีได้เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลก็ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการทําหน้าที่ของพรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจการบริหาร เพื่อให้การบริหาร มีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการเมือง โดยเฉพาะในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นตัวกลางเชื่อมโยงประชาชน รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์และนักการเมือง หากพิจารณาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการทำหน้าที่ของกลไกการเป็นตัวกลางของพรรคการเมือง สามารถจำแนกเป็นหน้าที่ของพรรคการเมือง ได้ดังนี้

ประการแรก บทบาทและหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน กล่าวคือ พรรคการเมืองย่อมมีปรัชญา ความเชื่ออุดมการณ์ อุดมคติ หลักการและวิธีการของตนในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนตามแนวทางของพรรคการเมือง โดยมีความเชื่อว่าแนวทางดังกล่าวจะเป็นนโยบายในการแก้ปัญหของประเทศชาติ และประชาชนได้ดีที่สุด เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เกิดความเชื่อถือศรัทธาและเลือกพรรคการเมืองดังกล่าวเข้าไปบริหารประเทศในที่สุด

ประการที่สอง บทบาทและหน้าที่ในการสรรหาบุคคลมาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการคัดสรรตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง การที่พรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็งหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับการสรรหาบุคคลที่มีคุณภาพเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ถ้าพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกที่มีคุณภาพมากเพียงพอและสามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในการชักชวนให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองของตน ก็ย่อมจะทำให้พรรคการเมืองนั้นได้มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลได้

ประการที่สาม บทบาทและหน้าที่ในการระดมสรรพกำลังทางการเมือง คือการรวบรวมพลังประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มาสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อให้มีโอกาสเป็นรัฐบาล หรือมิฉะนั้นก็เข้าไปทำหน้าที่ตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนในสภาผู้แทนราษฎรในฐานะฝ่ายค้าน พรรคการเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้สนับสนุนนโยบายของพรรคการเมือง จึงต้องมีการสร้างเครือข่ายใช้ในการติดต่อประสานประโยชน์กับกลุ่มผลประโยชน์ ต่าง ๆ และประชาชน เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาการสนับสนุนในด้าน ต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางการเงิน การประชาสัมพันธ์ การออกเสียงลงคะแนนให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองเพื่อให้พรรคการเมืองมีโอกาส ชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาล

ประการที่สี่ บทบาทและหน้าที่ในการประสานประโยชน์ อันเกิดจากความขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่การตกลงตามวิถีทางของประชาธิปไตย ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ และปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน กล่าวคือ พรรคการเมืองจะทำการรวบรวมปัญหาและความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มาศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การตกลงร่วมกันทางการเมือง ที่ประชาชนหรือกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างสามารถยอมรับและสามารถตกลงกันได้ จากนั้นก็จะนำไปกำหนดเป็นนโยบายของพรรคการเมือง (party platform) เพื่อใช้เป็นนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป และเมื่อพรรคการเมืองได้เป็นรัฐบาลก็จะไปเสนอการตรากฎหมาย หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามนโยบายของพรรคการเมืองที่ได้แถลงต่อสาธารณชนไว้ต่อไป ความขัดแย้งอันเกิดจากการต่อรองผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็จะสามารถประสานประโยชน์กันได้

ทำให้ลดความรุนแรงที่กลุ่มต่าง ๆ ที่อาจเผชิญหน้าหรือปะทะกัน
ได้ผ่านกระบวนการดังกล่าว

ประการที่ห้า บทบาทและหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลาง
ทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง และประชาชน ในความหมายนี้ก็คือ ปัญหาและความต้องการของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนทั่วไปอาจได้รับการแก้ไขหรือทำให้เกิดผลสำเร็จได้ หากพรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง การรับเรื่องราวและร้องทุกข์ การรับฟังข้อมูลต่างๆ จากสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนทั่วไป โดยศึกษาและวิเคราะห์กรณีที่เกิดขึ้น (case worker) เพื่อหาทางช่วยเหลือควบคู่ไปกับบทบาทนี้พรรคการเมืองจึงต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ

ประการที่หก บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน หรือผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา พรรคการเมืองใดที่มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงกึ่งหนึ่ง หรือมิได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม (coalition government) ก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารประเทศของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล ให้ประชาชนได้เห็นถึงการบริหารประเทศของฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้หรือไม่ การบริหารประเทศมีความเสียหายกับประเทศชาติหรือประชาชนหรือไม่ เพื่อที่ฝ่ายบริหารจะได้มีความระมัดระวังในการใช้อำนาจและไม่นำพาประเทศชาติไปสู่การแตกความสามัคคี อันจะเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลเองในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองที่มีได้เป็นฝ่ายบริหารถือเป็นโอกาสในการสร้างคะแนนนิยมกับประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจนอาจทำให้มีโอกาสนชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาลในการเลือกตั้งทั่วไปคราวต่อไปก็ได้

ประการที่เจ็ด บทบาทและหน้าที่ในการสร้างผู้นำทางการเมือง การสร้างผู้นำทางการเมืองจึงเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองโดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำในวงการอื่น ๆ เช่น วงการธุรกิจ ระบบราชการ ภาคประชาสังคม ฯลฯ เมื่อสมัครเข้าไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใดแล้ว ย่อมได้รับการกล่อมเกลารอบทางการเมือง (political socialization) การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพของพรรคการเมืองนั้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ฯลฯ ที่มีผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ ทั้ง ๆ ที่ผู้นำเหล่านั้นในอดีตอาจเคยเป็นนักแสดง นักธุรกิจ นักการศาสนา นักการทหาร นักวิชาการและอาชีพอื่น ๆ มาก่อน แต่การหล่อหลอมภาวะผู้นำทางการเมือง (political leadership) ของพรรคการเมืองได้ทำให้พวกเขาก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองที่โดดเด่นได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓ ได้กำหนดให้พรรคการเมืองต้องดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อย่างน้อยในแต่ละปีพรรคการเมืองต้องมีกิจกรรมอย่างน้อยอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีเหตุผลและมีความรับผิดชอบต่อสังคม และความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทย

(๒) ร่วมกับประชาชนในการหาแนวทางการพัฒนาประเทศ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีเหตุผลโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

(๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐและการดำเนินงานขององค์กรอิสระอย่างมีเหตุผล

(๔) ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความสามัคคีปรองดอง รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่าง และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชน

(๕) กิจกรรมอื่นอันจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน

บทบาทและความสำคัญของสมาชิกพรรคการเมือง

ความหมายของสมาชิกพรรคการเมือง

สมาชิกพรรคการเมือง หมายถึง บุคคลที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ โดยต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด และชำระค่า บำรุงให้แก่พรรคการเมือง รวมทั้งต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นในขณะเดียวกัน

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๔ บัญญัติให้สมาชิกพรรคการเมืองต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับซึ่งอย่างน้อยต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ในกรณีเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๒) ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) (๑๔) (๑๖) (๑๗) หรือ (๑๘) ของรัฐธรรมนูญ

(๓) ไม่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้จำคุกว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญาเว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษ

(๔) ไม่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้จำคุกว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออกหรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

(๕) ไม่เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นหรือผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นตามมาตรา ๑๑ หรือผู้แจ้งการเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นตามมาตรา ๑๘

มาตรา ๒๕ ให้นายทะเบียนสมาชิกมีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงและต้องให้สมาชิกตรวจสอบได้โดยสะดวก สำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง รวมทั้งประกาศชื่อและนามสกุลของสมาชิกให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง

ในกรณีที่พรรคการเมืองใดแอบอ้างว่าผู้ใดสมัครเป็นสมาชิก โดยผู้นั้นไม่รู้เห็นหรือไม่สมัครใจผู้ที่ถูกแอบอ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกแอบอ้าง อาจแจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และพิจารณาลบชื่อของผู้นั้นนอกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น โดยให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าวมาตั้งแต่นั้น

มาตรา ๒๗ สมาชิกภาพของสมาชิกเริ่มตั้งแต่ได้ชำระค่าบำรุงพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนด ในข้อบังคับแล้ว โดยจะสิ้นสุดลงตามที่กำหนดในข้อบังคับ ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเหตุดังต่อไปนี้

(๑) ลาออก

(๒) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๔ เว้นแต่เป็นกรณีมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๖ (๑) ของรัฐธรรมนูญ และเป็นการบวชตามประเพณีนิยม แต่ในระหว่างมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวจะใช้สิทธิในฐานะสมาชิกมิได้

(๓) ไม่ชำระค่าบำรุงพรรคการเมืองเป็นเวลา ๒ ปีติดต่อกัน

การลาออกตาม (๑) ให้ถือว่าสมบูรณ์เมื่อได้ยื่นใบลาออกต่อ นายทะเบียนสมาชิกหรือนายทะเบียนในกรณีที่ยื่นต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนแจ้งให้นายทะเบียนสมาชิกทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่ข้อบังคับกำหนดให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพตามมติของพรรคการเมือง หากสมาชิกผู้นั้นดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อบังคับต้องกำหนดให้มติของพรรคการเมืองดังกล่าวมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น

ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมืองต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวข้างต้นแล้ว สมาชิกพรรคการเมืองยังต้องชำระค่าบำรุงให้แก่พรรคการเมือง รวมถึงต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นอีกด้วย

บทบาทและความสำคัญของสมาชิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา ๑๕ ได้บัญญัติให้ข้อบังคับของพรรคการเมืองอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (๑๐) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก ความรับผิดชอบของสมาชิกต่อพรรคการเมืองและความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อสมาชิก รวมทั้งบทบัญญัติอื่นตามที่กฎหมายพรรคการเมืองกำหนด เช่น

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกพรรคการเมือง

๑. ไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับ รวมตลอดทั้งระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการ เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือให้มีการ เลือกสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี ไม่ให้กระทำการในลักษณะที่อาจทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรืออาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใดซึ่งสมควร เข้ารับ เลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา ๒๒)

๒. ต้องไม่เป็นสมาชิกหลายพรรคการเมืองและต้องชำระค่าบำรุงพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในข้อบังคับ (มาตรา ๒๖ และ มาตรา ๒๗)

๓. ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือผู้ใดให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมเพื่อจูงใจให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสมควรเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้ เว้นแต่สิทธิหรือประโยชน์ซึ่งบุคคลจะพึงได้รับในฐานะที่เป็นสมาชิกและห้ามมิให้ผู้ใดเรียกรับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด

จากพรรคการเมืองหรือจากผู้ใดเพื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิก (มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑)

๔. ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน และต้องเพิ่มจำนวนสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คนภายใน ๔ ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน (มาตรา ๓๓)

๕. เป็นองค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ และเป็นองค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่สาขาพรรคการเมือง (มาตรา ๓๔)

๖. ห้ามมิให้สมาชิกพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน (มาตรา ๔๔)

๗. ห้ามมิให้สมาชิกเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด รวมทั้งห้ามมิให้ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองเพื่อให้ผู้นั้น หรือบุคคลอื่นได้รับแต่งตั้ง หรือสัญญาว่าจะให้ได้รับแต่งตั้ง หรือเพราะเหตุที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งใดในการบริหารราชการแผ่นดินหรือในหน่วยงานของรัฐ (มาตรา ๔๖)

๘. การเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นและการให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบตามรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่คณะกรรมการสรรหาส่งมา (มาตรา ๕๐)

๙. ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับ หรือให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อให้

สมาชิกผู้ใดลงสมัครหรือไม่ลงสมัครรับเลือก หรือเพื่อให้เสนอชื่อสมาชิกผู้ใดเข้ารับการเลือก ในการสรรหาตามมาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๕๑ (มาตรา ๕๔)

๑๐. การตรวจสอบงบการเงินของพรรคการเมืองในที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง (มาตรา ๖๑)

๑๑. การสนับสนุนทางการเงินให้แก่พรรคการเมือง ในหลาย ๆ รูปแบบ เช่นการบริจาค (แต่ต้อง ไม่เกิน ๑๐ ล้านบาทต่อปี ตามมาตรา ๖๖) การสนับสนุนสินค้าและบริการของพรรคการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมระดมทุนของพรรคการเมือง ฯลฯ การแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี ให้รัฐนำเงินที่ตนได้เสียภาษีไว้ไปอุดหนุนพรรคการเมืองที่ตนระบุพรรคใดพรรคหนึ่งปีละห้าร้อยบาท ได้ตามมาตรา ๖๙ เป็นต้น (มาตรา ๖๒)

๑๒. สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองและการดำเนินการกิจการของสาขาพรรคการเมือง ตามมาตรา ๘๔

๑๓. ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายเงินเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของพรรคการเมืองและสมาชิกและค่าใช้จ่ายในการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา ๘๗

๑๔. การเข้าร่วมกิจกรรมการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของพรรคการเมืองนั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพรรคการเมือง เนื่องจากสมาชิกพรรคการเมืองมีสิทธิและหน้าที่ต่อพรรคการเมืองหลายประการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่งผลต่อการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองอีกด้วย

การสร้างพรรคการเมืองคุณภาพ

ความหมายของพรรคการเมืองคุณภาพ

พรรคการเมืองคุณภาพ หมายถึง พรรคการเมืองที่มีโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย และสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พรรคการเมืองคุณภาพต้องมีอุดมการณ์และนโยบายที่ชัดเจน ยึดมั่นในหลักการของรัฐธรรมนูญ เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ พรรคการเมืองที่มีคุณภาพต้องสามารถสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งและตัวแทนทางการเมืองที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายและตรวจสอบการบริหารงานของรัฐ รวมถึงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มาตรฐานพรรคการเมืองคุณภาพ

การสร้างพรรคการเมืองให้เป็นพรรคการเมืองคุณภาพนั้น อย่างน้อยพรรคการเมืองนั้นควรมีการดำเนินการ ๒ ประการ ได้แก่

ประการที่ ๑ การดำเนินกิจกรรมให้ครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมาย

พรรคการเมืองควรมีการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองให้ครบถ้วนและถูกต้อง ไม่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายพรรคการเมืองได้บัญญัติให้พรรคการเมืองกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลผู้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางเดียวกัน จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม (มาตรา ๙)

(๒) ทุนประเดิม ผู้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองทุกคนต้องร่วมกันจ่ายเงิน เพื่อเป็นทุนประเดิมคนละไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกินคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งรวมกันแล้วต้องไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (มาตรา ๙)

(๓) การประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า ๒๕๐ คน และที่ประชุมพิจารณาให้ความเห็นชอบ ดังนี้ (มาตรา ๑๐)

(๓.๑) ชื่อ ชื่อย่อ และภาพเครื่องหมายของพรรคการเมือง

(๓.๒) คำประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองขอพรรคการเมือง

(๓.๓) นโยบายพรรคการเมือง

(๓.๔) ข้อบังคับพรรคการเมือง

(๓.๕) การเลือกหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เภรัณูญิพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกและกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง

(๔) สมาชิกพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกพรรคการเมืองไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และต้องมีสมาชิกพรรคการเมืองไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน ภายใน ๔ ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๓๓)

(๕) รายงานการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสมาชิกพรรคการเมือง มีการแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ทางระบบฐานข้อมูลพรรคการเมืองให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบทุกเดือน ภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป (มาตรา ๒๕ ประกอบประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง สมาชิกพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๗)

(๖) การจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการจัดให้มีสาขาพรรคการเมืองในแต่ละภาคอย่างน้อยภาคละ ๑ สาขา ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๓๓)

(๗) วิธีการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง พรรคการเมืองใดมีสมาชิกพรรคการเมืองที่มีภูมิลำเนา อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบจำนวนตั้งแต่ ๕๐๐ คนขึ้นไป หากประสงค์จะจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ให้จัดประชุมสมาชิกพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง โดยจะต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน โดยกำหนดที่ตั้งสำนักงานสาขาในจังหวัดนั้น และเลือกคณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองตามจำนวนและตำแหน่งที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า ๗ คน (มาตรา ๓๓)

(๘) การแต่งตั้งตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด ในจังหวัดใดที่มีได้เป็นที่ตั้งสาขาพรรคการเมือง ถ้าพรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นเกิน ๑๐๐ คน อาจแต่งตั้งสมาชิก ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นซึ่งมาจากการเลือกของสมาชิกดังกล่าวให้เป็นตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดได้ (มาตรา ๓๕)

(๙) การเปลี่ยนแปลงสาขาพรรคการเมือง ประกอบด้วย

(๙.๑) การเปลี่ยนแปลงที่ตั้งสำนักงานสาขาพรรคการเมือง กรรมการสาขาพรรคการเมือง กรณีครบวาระ ตาย ลาออก เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุใดๆ ตามข้อบังคับพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง (มาตรา ๓๓ ประกอบประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๙)

(๙.๒) การเปลี่ยนแปลง กรณี การเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองชุดใหม่ หรือเลือกตั้งกรรมการสาขาพรรคการเมืองแทนตำแหน่งที่ว่าง หรือการเลือกตั้งกรรมการสาขาพรรคการเมืองเพิ่มเติม ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ประกาศนั้น และให้นำแบบการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองมาใช้โดยอนุโลม (มาตรา ๓๓ ประกอบประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๙)

(๑๐) การเปลี่ยนแปลงตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด ประกอบด้วย

(๑๐.๑) การเปลี่ยนแปลงที่ตั้งสถานที่ทำการตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด การเปลี่ยนแปลงตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด กรณี ครบวาระ ตาย ลาออก เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุใดๆ ตามข้อบังคับพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง (มาตรา ๓๕ ประกอบประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๑๗)

(๑๐.๒) การเปลี่ยนแปลง กรณี การแต่งตั้งตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดชุดใหม่ หรือแต่งตั้งตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดแทนตำแหน่งที่ว่าง หรือแต่งตั้งตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดเพิ่มเติม ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ประกาศนั้น และให้นำแบบการแต่งตั้งตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดมาใช้โดยอนุโลม (มาตรา ๕๕ ประกอบประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๑๗)

(๑๑) การประชุมใหญ่พรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่น้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยองค์ประชุมใหญ่ต้องประกอบด้วยกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งหมด ผู้แทนของสาขาพรรคการเมืองไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสาขาพรรคการเมืองทั้งหมดซึ่งจำนวนดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่า ๒ สาขา ซึ่งมาจากต่างภาคกัน ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด และสมาชิกทั้งนี้ จำนวนรวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๒๕๐ คน (มาตรา ๓๙)

(๑๒) การเปลี่ยนแปลงที่ต้องกระทำในประชุมใหญ่พรรคการเมือง และแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ประชุมดังนี้ (มาตรา ๓๘)

(๑๒.๑) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมือง

(๑๒.๒) ข้อบังคับพรรคการเมือง

(๑๒.๓) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เหนรัญญิพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกและกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง (เลือกตั้งโดยลับ)

(๑๓) การปิดบัญชี พรรคการเมืองต้องปิดบัญชีภายในวันสิ้นปีปฏิทิน (มาตรา ๖๐)

(๑๔) การจัดทำรายงานการดำเนินการกิจการของพรรคการเมือง เมื่อที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองอนุมัติรายงานการดำเนินการกิจการของพรรคการเมืองที่ได้ดำเนินการไปในรอบปีที่ผ่านมา และให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองอนุมัติ (มาตรา ๔๓)

(๑๕) การจัดการทางการเงิน เมื่อที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองอนุมัติงบการเงินของพรรคการเมืองที่มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบและรับรอง (มาตรา ๖๑)

(๑๖) การรับรองงบการเงิน งบการเงินซึ่งที่ประชุมใหญ่อนุมัติแล้ว ต้องให้หัวหน้าพรรคการเมืองและเหรัญญิกพรรคการเมืองรับรองร่วมกัน และส่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองอนุมัติพร้อมทั้งบัญชี (มาตรา ๖๑)

(๑๗) การจัดกิจกรรมระดมทุน ให้หัวหน้าพรรคการเมืองประกาศการจัดกิจกรรมระดมทุน พร้อมทั้งหนังสือถึงนายทะเบียนพรรคการเมืองเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมระดมทุน (มาตรา ๖๔)

(๑๘) การบริจาค พรรคการเมืองประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท (มาตรา ๖๕)

(๑๙) การจัดทำแผนหรือโครงการในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง หัวหน้าพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องจัดทำแผนหรือโครงการในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแต่ละปีส่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองภายในเดือนเมษายนของทุกปี (มาตรา ๒๓)

(๒๐) การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองที่ได้รับการอุดหนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง การจัดทำกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมืองและตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดตามมาตรา ๒๓ การพัฒนาพรรคการเมือง และสมาชิกให้มีคุณภาพและคุณธรรม อันดีงามและการส่งเสริมความรู้แก่สมาชิกและประชาชนในทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๘๔)

(๒๑) การชำระบัญชี กรณีพรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงิน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงิน (มาตรา ๙๕)

ประกาศที่ ๒ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ๒ รูปแบบ คือ

๑. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการดำเนินงานของพรรคการเมือง ตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับพรรคการเมืองกำหนด เช่น

๑.๑ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองที่ตนสังกัดหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของพรรคการเมือง เป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง ที่สะท้อนถึงหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารพรรคการเมือง เช่น การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองเป็นเวทีสำคัญที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย (การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองหรือ

นโยบายของพรรคการเมือง) การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (หัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เหนรัญญิกพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง) และการตัดสินใจในประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของพรรคการเมืองและแนวทางการเมืองของประเทศ

นอกจากนี้ สมาชิกพรรคการเมืองยังมีสิทธิในการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานของพรรคการเมืองผ่านการเสนอและแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้พรรคการเมืองดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม

๑.๒ การสนับสนุนทางการเงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ สมาชิกพรรคการเมืองมีบทบาทในการชำระค่าบำรุงพรรคการเมือง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักที่และดำเนินการรณรงค์ทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ การขยายฐานสมาชิกพรรคการเมืองและเครือข่ายของพรรคการเมืองเพื่อสร้างความมั่นคงของพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องเพิ่มจำนวนสมาชิกให้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดตามกฎหมาย และจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองในแต่ละภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายทางการเมืองและขยายการเข้าถึงประชาชน นอกจากนี้สมาชิกพรรคการเมืองมีบทบาทในการเชื่อมโยงกับประชาชนและดึงดูดบุคคลที่มีอุดมการณ์เดียวกันเข้าร่วมพรรคการเมือง ซึ่งช่วยให้พรรคการเมืองสามารถเติบโตและแข่งขันในระบบการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔ การเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมของ
พรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองหรือตัวแทนพรรคการเมืองประจำ
จังหวัด หรือการบริหารและกำกับดูแลพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่
ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลภายในพรรคการเมือง
สมาชิกพรรคการเมืองมีสิทธิในการตรวจสอบการเงินและทรัพย์สินของ
พรรคการเมือง รวมถึงสาขาพรรคการเมืองและตัวแทนพรรคการเมือง
ประจำจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยป้องกันการทุจริต ลดการใช้ทรัพยากรอย่าง
ไม่เหมาะสม และทำให้พรรคการเมืองดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ สมาชิกพรรคการเมืองยังมีบทบาทใน
การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของกรรมการบริหารพรรคการเมือง เพื่อให้
แน่ใจว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองมีคุณธรรมและจริยธรรม
ที่เหมาะสม

๑.๕ การมีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหาผู้สมัคร
รับเลือกตั้งและตัวแทนทางการเมืองซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้พรรคการเมือง
สามารถคัดเลือกตัวแทนที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการยอมรับ
จากประชาชน การเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วม
ในการเสนอและพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ทั้งในระบบแบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อ ผ่านการเลือกตั้งขั้นต้น (Primary
Vote) ภายในพรรคการเมือง จะช่วยให้พรรคการเมืองสามารถสะท้อน
ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันการสรรหา
ผู้สมัครรับเลือกตั้งและตัวแทนทางการเมือง รวมทั้งเสนอชื่อบุคคลเพื่อดำรง
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องเป็นไปตามกระบวนการที่โปร่งใสและให้สมาชิก
พรรคการเมืองมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความชอบธรรม
ให้กับกระบวนการทางการเมือง

๒. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ
ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะนี้สมาชิกพรรคการเมือง
อาจแสดงออกได้หลายวิธี เช่น

๒.๑ การติดตามข่าวสารทางการเมือง สถานการณ์
ทางการเมือง จากสื่อ หรือจากข่าวสารของพรรคการเมือง

๒.๒ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการเสริมสร้าง
ประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่มีคุณภาพต้องมีสมาชิก
พรรคการเมืองที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
เช่น การรณรงค์ทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย
ภายในพรรคการเมือง การแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเชิงสร้างสรรค์
การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่โปร่งใส เป็นต้น

๒.๓ การตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของ
พรรคการเมือง ความโปร่งใสและธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง
พรรคการเมืองคุณภาพ สมาชิกพรรคการเมืองต้องมีบทบาทในการ
ตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมือง เช่น การตรวจสอบ
พฤติกรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง
การเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
การบริหารงานของพรรคการเมืองซึ่งจะช่วยลดปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ

๒.๔ การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม จรรยาบรรณทาง
การเมือง ระเบียบ ข้อบังคับของพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองต้อง
มีจรรยาบรรณที่เหมาะสม และปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของ
พรรคการเมืองอย่างเคร่งครัด พรรคการเมืองคุณภาพต้องมีมาตรฐาน
จริยธรรมสำหรับสมาชิกพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารพรรค
การเมือง การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณธรรมจะช่วยให้พรรค
การเมืองเป็นพรรคการเมืองที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชน และเพิ่ม
ความน่าเชื่อถือในระบบประชาธิปไตย

๒.๕ การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองแก่ประชาชน สมาชิกพรรคการเมืองต้องมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และแนวคิดทางการเมืองที่ถูกต้องให้กับประชาชน สมาชิกพรรคการเมืองพรรคการเมืองต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีเหตุผล การให้ความรู้แก่ประชาชนจะช่วยลดปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง และอาจขยายฐานสมาชิกของพรรคการเมืองได้อีกด้วย

ดังนั้น การสร้างพรรคการเมืองคุณภาพควรต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 2 ส่วน คือ ในส่วนที่ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น การสร้างพรรคการเมืองคุณภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองในทุกระดับ โดยสมาชิกต้องมีบทบาทในการคัดเลือกผู้นำทางการเมือง กำหนดนโยบาย ตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงาน ของพรรคการเมือง สนับสนุนทางการเงิน และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินกิจกรรมอย่างโปร่งใส และส่งเสริมประชาธิปไตยภายในองค์กร นอกจากนี้ สมาชิกต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรม หลักเลี้ยวอิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่มีคุณภาพจะเป็นรากฐานสำคัญของระบบการเมืองที่มั่นคง และช่วยให้ประชาธิปไตยสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ยั่งยืน

การสร้างพรรคการเมืองคุณภาพ จึงต้องอาศัยการดำเนินงานที่เป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย พรรคการเมืองต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก คัดสรรบุคลากรที่มีคุณธรรมและความสามารถ กำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อประชาชน บริหารการเงินอย่างโปร่งใส และให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน นอกจากนี้ พรรคการเมืองต้องรักษา ความเป็นอิสระ ไม่ถูกรบงำจากกลุ่มผลประโยชน์ และมีมาตรการตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกอย่างเคร่งครัด พรรคการเมืองที่มีคุณภาพจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และช่วยส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและยั่งยืน

บทสรุป

พรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งและบริหารประเทศ พรรคการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชน และเป็นสถาบันสำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงผลประโยชน์ระหว่างประชาชนและรัฐ อีกทั้ง ยังเป็นกลไกหลักในการกำหนดทิศทางของประเทศผ่านการกำหนดนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาล

พรรคการเมืองที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสามารถดำเนินงานอย่างอิสระ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการศึกษาและการให้ความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศอย่างแท้จริง นอกจากนี้ พรรคการเมืองต้องรักษาความโปร่งใสทางการเงินและการดำเนินงานภายในพรรคการเมือง เพื่อลดปัญหาการทุจริตและเพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาของประชาชน

ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยเป็นกลไกหลักในการกำหนดทิศทางของประเทศ และเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารรัฐ พรรคการเมืองที่มีคุณภาพต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างโปร่งใสและมีจริยธรรม การพัฒนาพรรคการเมืองให้มีคุณภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกพรรคการเมือง รวมถึงการกำกับดูแลจากภาครัฐและสังคม เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน และเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองต่อไป

